

Förslag till rådets förordning om inrättande av Europeiska unionens solidaritetsfond

(2002/C 331 E/51)

KOM(2002) 514 slutlig — 2002/0228(CNS)

(Framlagt av kommissionen den 18 september 2002)

MOTIVERING**Behov av ett nytt katastrofinstrument**

De nyligen inträffade översvämningarna i Centraleuropa har i omfång varit utan motstycke i senare tids historia. Kostnaderna för skadorna är mycket omfattande – dussintals människor har förlorat livet, den socioekonomiska infrastrukturen har brutits sönder i hela regioner och natur- och kulturminnesmärken har skadats.

Andra katastrofer av dramatiska proportioner – av samma eller annan karaktär – har inträffat i det förflutna; tyvärr kan de inte uteslutas i framtiden. Medan det finns gemenskapsinstrument att ta till vid katastrofer på andra ställen i världen, finns det inga jämförbara instrument för medlemsstaterna själva.

Vi är en gemenskap av många folk på väg mot en allt fastare sammanslutning. Samtidigt håller unionen på att förbereda sig för en utvidgning inom den allra närmaste framtiden. När en större katastrof inträffar är det därför bara riktigt och naturligt att medborgarna, medlemsstaterna och de länder med vilka anslutningsförhandlingar pågår tillsammans med gemenskapens institutioner känner sig spontant kallade att visa sin sympati med offren, särskilt genom praktiska ekonomiska solidaritetshandlingar.

Med det här förslaget till rådsförordning föreslår kommissionen en ny europeisk solidaritetsfond som skall bistå drabbade regioner i medlemsstaterna och i de länder med vilka anslutningsförhandlingar pågår, om större naturkatastrofer, tekniska katastrofer eller miljökatastrofer skulle inträffa.

Brett stöd

Också Europaparlamentet har givit uttryck för sitt engagemang och lovat att med högsta angelägenhetsgrad behandla förslag som kräver budgetmyndighetens godkännande. Vid sitt plenarsammanträde den 3 september 2002 i Strasbourg uttryckte parlamentet sitt fulla stöd för ett särskilt gemenskapsinstrument att användas för hjälpinsatser i händelse av katastrofer i medlemsländerna eller i kandidatländerna.

Ministerrådet delar också denna känsla av solidaritet med offren för översvämningarna och det angelägna i att gemenskapen gör sin insats. Vid det särskilda mötet för medlemsstaternas representanter den 29 augusti 2002, som hade sammankallats av det danska ordförandeskapet för att diskutera vilka åtgärder som unionen skulle kunna vidta, stödde delegaterna enhälligt förslaget att inrätta ett särskilt gemenskapsinstrument för att möta följderna av större katastrofer genom att snabbt göra nya resurser tillgängliga.

Europeiska unionens solidaritetsfond

Solidaritetsfonden bör vara väsensskild från strukturfonderna och andra redan existerande gemenskapsinstrument. Den bör vara inriktad på att ge omedelbart ekonomiskt stöd för att hjälpa drabbade människor, regioner och länder att återvända till så normala levnadsvillkor som möjligt. Dess räckvidd bör därför begränsas till de mest angelägna behoven. Återuppbyggnad av infrastruktur och näringsliv på längre sikt måste överlåtas till andra instrument.

EU-hjälpen skall komplettera de berörda ländernas egna ansträngningar och skall bara användas för att täcka en del av de offentliga utgifter som orsakats av katastrofen. Fonden bör kunna täcka kostnader för nödhjälpsinsatser för ett område som drabbats av en större katastrof oberoende av områdets status i förhållande till strukturfonderna. Stödbeloppen skulle stå i förhållande till katastrofens omfattning men skulle också kunna ta hänsyn till andra potentiella finansieringskällor.

Subsidiaritetsprincipen gäller också om katastrofer inträffar. Insatser från Europeiska unionen förefaller därför nödvändiga och motiverade bara när olyckorna har stor omfattning. Detta resonemang förstärks av knappheten på tilläggsmedel i budgeten.

Pengar från Solidaritetsfonden skulle beviljas som ett enstaka bidrag på ansökan från det drabbade landet och på basis av ett avtal mellan Europeiska kommissionen, landet och – i förekommande fall – den drabbade regionen eller de drabbade regionerna och/eller en eller flera lokala myndigheter.

Kommissionen skulle konstatera att det föreligger en större katastrof som motiverar en insats på europeisk nivå och förslå ett lämpligt stödbelopp till budgetmyndigheten (detta kan göras snabbt). Genomförandet av hjälpen, särskilt urvalet av enskilda stödprojekt, skulle utföras på det berörda landets och den berörda regionens ansvar. Fonden skulle underställas normala gemenskapsregler för finansiell hjälp, inbegripet frågor om kontroll.

Att göra medel tillgängliga

Att inrätta en ny fond i EG-budgeten kräver två steg: att skapa ett instrument genom vilket medlen görs tillgängliga och att definiera en ny budgetpost i driftsbudgeten dit medlen skulle föras över för att tas i anspråk. Det senare kräver att en rättslig grund antas.

— Ett nytt flexibelt instrument

Den 11 september 2002 antog kommissionen ett förslag till ett nytt flexibelt instrument för katastrofer som skulle göra det möjligt att vidta åtgärder vid händelser och omständigheter av undantagskaraktär och som anger reglerna för hur det nya instrumentet skall användas. Motsvarande utgifter bör införas under de berörda budgetrubrikerna. Dessa utgifter skall adderas till det belopp som anges i budgetplanen.

— En ny rättslig grund

Det blir nödvändigt att rådet och parlamentet på kommissionens förslag antar en rättsakt där det anges kriterier för när instrumentet skall komma till användning och hur detta rent praktiskt skall gå till. Detta är syftet med det här förslaget till rådsförordning.

EUROPEISKA UNIONENS RÅD HAR ANTAGIT DENNA
FÖRORDNING

med beaktande av Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen, särskilt artikel 159 tredje stycket och artikel 308 i detta,

med beaktande av kommissionens förslag,

med beaktande av Europaparlamentets yttrande,

med beaktande av Ekonomiska och sociala kommitténs yttrande,

med beaktande av Regionkommitténs yttrande, och

av följande skäl:

- (1) Vid större naturkatastrofer, tekniska katastrofer eller miljökatastrofer bör gemenskapen visa sig solidarisk med befolkningen i de berörda regionerna och bistå med ekonomiskt stöd för att inom kortast möjliga tid bidra till att återupprätta normala levnadsvillkor i de drabbade regionerna.

- (2) De existerande instrumenten för ekonomisk och social sammanhållning medger finansiering av riskförebyggande verksamhet eller reparation av förstörd infrastruktur. Men det bör också skapas ett instrument som gör det möjligt för gemenskapen att agera brådsnande och effektivt för att på kortast möjliga tid ta ansvar för insatser vid räddningsarbete riktat mot befolkningens omedelbara behov och kortsiktig återuppbyggnad av den viktigaste förstörda infrastrukturen för att på det sättet främja omstart av näringslivsverksamhet i de regioner som drabbats av en större katastrof.

- (3) Den europeiska solidariteten bör också gälla de stater med vilka det pågår förhandlingar om anslutning till Europeiska unionen. Tillämpning av den här förordningen på dessa länder kräver att artikel 308 tillämpas.

- (4) Gemenskapens hjälp bör komplettera de berörda staternas egna insatser och bör täcka en del av de offentliga utgifter som krävs för att avhjälpa de skador som orsakats av en större katastrof.

- (5) Med tillämpning av subsidiaritetsprincipen bör insatserna från detta instrument begränsas till större naturkatastrofer, tekniska katastrofer och miljökatastrofer som har allvarliga följder för medborgarnas levnadsvillkor, för miljön eller för ekonomin.
- (6) En katastrof bör anses som större om den i minst en av de berörda staterna orsakar betydande skador i finansiella termer eller procentandel av BNP. För att EU skall kunna göra insatser vid katastrofer där skadorna inte uppskattas uppgå till de angivna tröskelvärdena men där de ändå måste anses vara betydande, bör det under omständigheter av extrem undantagskaraktär kunna beviljas insatser när en betydande del av befolkningen i den berörda regionen eller staten påverkas av en katastrof.
- (7) Gemenskapens insatser bör inte ersätta tredje parts ansvar och inte heller inbjuda till att underlåta att vidta preventiva åtgärder.
- (8) Ett sådant instrument bör särskilt göra det möjligt att genom snabba beslut med mycket kort varsel anslå särskilda medel och göra dem tillgängliga.
- (9) Det kan för att uppfylla konstitutionella, institutionella, juridiska eller finansiella bestämmelser i mottagarstaten eller gemenskapen vara önskvärt att inbegripa de regionala eller lokala myndigheterna i de parter som sluter avtal om genomförandet, även om mottagarstaten i alla händelser förblir ansvarig för att omsätta bidraget i praktisk verksamhet och att leda och kontrollera de verksamheter som får finansieringsstöd av gemenskapen.
- (10) Användningen av det här instrumentet bör anpassas till situationens angelägenhetsgrad.
- (11) En insats som finansieras med det här instrumentet bör inte på samma gång kunna få finansiering med stöd av rådets förordning (EG) nr 1164/94 av den 16 maj 1994 om inrättandet av en sammanhållningsfond⁽¹⁾, rådets förordning (EG) nr 1260/1999 av den 21 juni 1999 om allmänna bestämmelser för strukturfonderna⁽²⁾, rådets förordning (EG) nr 1257/1999 av den 17 maj 1999 om stöd från Europeiska utvecklings- och garantifonden för jordbruket (EUGFJ) till utveckling av landsbygden⁽³⁾, förordning (EEG) nr 3906/89 av den 18 december 1989 om ekonomiskt stöd till Ungern och Polen⁽⁴⁾, rådets förordning (EG) nr 1267/1999 av den 21 juni 1999 om upprättande av ett strukturpolitiskt föranslutningsinstrument⁽⁵⁾, rådets förordning (EG) nr 1268/1999 av den 21 juni 1999 om gemenskapsstöd för föranslutningsåtgärder för jordbruket och landsbygdens utveckling i kandidatländerna i Central- och Östeuropa under föranslutningsperioden⁽⁶⁾, kommissionens förordning (EG) nr 2760/98 av den 18 december 1998 om genomförande av ett program för gränsöverskridande samarbete inom ramen för Phare-programmet⁽⁷⁾ eller enligt rådets förordning (EG) nr 1266/1999 av den 21 juni 1999 om samordning av stödet till kandidatländerna inom ramen för föranslutningsstrategin och om ändring av förordning (EEG) nr 3906/89⁽⁸⁾.
- (12) Det är lämpligt att säkra största möjliga öppenhet när ekonomiskt stöd från gemenskapen verkställs liksom vid tillbörlig kontroll av hur medlen används.
- (13) Det är nödvändigt med en försiktig medelsförvaltning så att gemenskapen kommer att vara i stånd att göra flera skilda insatser om flera katastrofer skulle inträffa under samma år.
- (14) Med hänsyn till de medel som finns tillgängliga är det lämpligt att införa föreskrifter om eventuella tilläggsbidrag för att garantera att de samhällen som drabbas av större katastrofer skall få en rätt avpassad insats från det här instrumentet.
- (15) Det är nödvändigt att fastställa sista datum då det beviljade bidraget skall vara taget i anspråk och då mottagarstaterna skall ha lämnat redovisning för hur de använt bidraget.
- (16) Det är på grund av omständigheter av undantagskaraktär lämpligt att föreskriva att de stater som drabbats av katastrofer från och med sommaren 2002 skall kunna få bidrag från det här instrumentet.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

Artikel 1

Härmed inrättas Europeiska unionens solidaritetsfond, fortsättningsvis benämnd "fonden". Fonden skall göra det möjligt för gemenskapen att snabbt, effektivt och smidigt vidta åtgärder i nödsituationer på de villkor som anges i den här förordningen.

⁽¹⁾ EGT L 130, 25.5.1994, s. 1. Förordningen senast ändrad genom förordning (EG) nr 1265/1999 (EGT L 161, 26.6.1999, s. 62).

⁽²⁾ EGT L 161, 26.6.1999, s. 80. Förordningen senast ändrad genom förordning (EG) nr 1447/2001 (EGT L 198, 21.7.2001, s. 1).

⁽³⁾ EGT L 160, 26.6.1999, s. 80.

⁽⁴⁾ EGT L 375, 23.12.1989, s. 11. Senast ändrad genom förordning (EG) nr 2500/2001 (EGT L 342, 27.12.2001, s. 1).

⁽⁵⁾ EGT L 161, 26.6.1999, s. 68.

⁽⁶⁾ EGT L 161, 26.6.1999, s. 8. Senast ändrad genom förordning (EG) nr 2500/2001 (EGT L 342, 27.12.2001, s. 1).

⁽⁷⁾ EGT L 345, 19.12.1998, s. 49.

⁽⁸⁾ EGT L 161, 26.6.1999, s. 68.

Artikel 2

1. På ansökan av en medlemsstat eller en stat med vilken det pågår förhandlingar om anslutning till Europeiska unionen, fortsättningsvis benämnd "mottagarstat", kan medel från fonden frigöras när det på denna stats territorium har inträffat en större naturkatastrof, miljökatastrof eller teknisk katastrof som har allvarliga följder för medborgarnas levnadsvillkor, för miljön eller för ekonomin i en eller flera regioner eller en eller flera stater.

2. Som större anses i den här förordningen varje katastrof som orsakar skador för vilka kostnaderna i åtminstone en av de drabbade staterna uppskattas överstiga 1 miljard euro i 2002 års priser eller utgöra mer än 0,5 % av dess BNP.

Under omständigheter av extrem undantagskaraktär skall en katastrof som påverkar en betydande del av befolkningen i den berörda regionen eller staten även kunna anses vara bidragsberättigande.

Artikel 3

1. En insats från fonden skall ha formen av ett bidrag. För en identifierad katastrof skall ett enda bidrag anslås till en mottagarstat.

2. Insatsen skall även omfatta grannstater som har drabbats av samma katastrof. På den grunden skall insatsen kunna inbegripa bidrag till de olika berörda staterna.

3. Fonden skall ha som ändamål att hjälpa mottagarstaten att, alltefter katastrofens karaktär, genomföra åtgärder av primärt behov av följande slag:

- omedelbart återställande av infrastruktur och utrustning inom områdena energi, vattenförsörjning och avloppsvatten, telekommunikationer, transporter, hälsa och undervisning,
- provisoriska åtgärder för att tillhandahålla bostäder och ta ansvar för räddningstjänst riktad till befolkningens omedelbara behov,
- omedelbart säkrande av förebyggande infrastruktur och omedelbara åtgärder för att skydda kulturarvet,
- uppsnygning av drabbade naturområden.

Artikel 4

1. Så snart som möjligt och senast inom en tidsfrist av två månader efter det datum då den första skadan inträffat som hänger samman med katastrofen, får staten sända en ansökan om bidrag från fonden till kommissionen med angivande av, bland annat:

- a) katastrofens omfattning,

- b) en uppskattning av kostnaderna för de åtgärder som avses i artikel 3,

- c) källor för annan gemenskapsfinansiering och nationell finansiering, inbegripet privata sådana, som kan komma att användas för att avhjälpa skadorna.

2. På grundval av dessa uppgifter och eventuella förtydliganden, som skall tillhandahållas av den berörda staten, skall kommissionen, så snart som möjligt och inom ramen för tillgängliga medel, fastställa storleken av det eventuella bidraget. Detta bidrag skall dock lämna minst en fjärdedel av fondens årliga medel oanvända fram till och med den sista september varje år.

Kommissionen skall förvissa sig om att de ansökningar som lämnas in av medlemsstaterna får en rättvis behandling.

3. Kommissionen skall, till budgetmyndigheten, lämna erforderliga förslag om motsvarande anslag. När anslagen finns tillgängliga skall kommissionen fatta ett beslut om att bevilja bidraget som omedelbart skall betalas ut till mottagarstaten vid ett enda tillfälle efter det att avtalet som avses i artikel 5 undertecknats.

4. Bidragsberättigandet för utgifter börjar det datum som avses i punkt 1.

Artikel 5

Med uppfyllande av de konstitutionella, institutionella, juridiska och finansiella bestämmelserna i mottagarstaten och gemenskapen, skall kommissionen och mottagarstaten, och i förekommande fall de regionala eller lokala myndigheterna, sluta ett avtal om hur det beviljade bidraget skall användas. Avtalet skall särskilt ange slag av och geografisk belägenhet för de insatser som skall finansieras av fonden.

Kommissionen skall vinnlägga sig om att söka påverka de stater med vilka det pågår förhandlingar om anslutning till Europeiska unionen, så att de, inom ramen för vederbörliga avtal och instrument, åtar sig samma skyldigheter som de som åligger medlemsstaterna enligt den här förordningen.

Ansvar för att välja ut enskilda insatser och att göra bruk av bidraget inom ramen för avtalet tillkommer mottagarstaten som har att beakta de villkor som föreskrivs i den här förordningen, bidragsbeslutet och avtalet. Mottagarstaten utövar detta ansvar utan hinder av kommissionens ansvar för Europeiska unionens allmänna budget och dess medelsförvaltning och enligt de bestämmelser i budgetförordningen som skall tillämpas på delad eller decentraliserad förvaltning.

Artikel 6

1. Mottagarstaten skall försäkra sig om samordning mellan fondens deltagande i de insatser som avses i artikel 3, å ena sidan, och insatser från Europeiska investeringsbanken och andra gemenskapsinstrument för finansiering, å den andra.

2. De insatser som tilldelas bidrag enligt den här förordningen skall inte tilldelas bidrag från de fonder och instrument som regleras i förordning (EG) nr 1164/94, förordning (EG) nr 1260/1999, rådets förordning (EG) nr 1257/1999, förordning (EG) nr 1267/1999, förordning (EG) nr 1268/1999, förordning (EEG) nr 3906/89 eller förordning (EG) nr 2760/98 eller enligt förordning (EG) nr 1266/1999. Mottagarstaten skall se till att denna bestämmelse tillämpas.

Artikel 7

Insatser som beviljas finansiering från fonden skall uppfylla bestämmelserna i fördraget och de rättsakter som grundas på detta, och vara förenliga med gemenskapspolitik och gemenskapens verksamheter och med stöd från föranslutningsinstrumenten.

Artikel 8

Bidraget skall användas inom två år från det datum då bidragsbeslutet meddelades. Den del av bidraget som inte har använts under denna period på två år med uppfyllande av villkoren i den här förordningen skall av kommissionen återkrävas från mottagarstaten.

Senast sex månader efter utgången av tvåårsperioden räknat från det datum då bidragsbeslutet meddelades, skall mottagarstaten överlämna en rapport över bidragets användning med en motiverad redovisning av utgifterna och med uppgifter om alla andra finansieringskällor som bidragit till de berörda insatserna, inbegripet ersättning från försäkringar och från tredje part. Rapporten skall innehålla uppgifter om vilka förebyggande åtgärder som mottagarstaten beslutat om och som avses komma till stånd för att minska skadornas omfattning och för att i möjligaste mån undvika att katastrofer av detta slag återupprepas.

När detta förfarande är avslutat skall kommissionen avsluta ärendet.

I det fall där kostnaderna för att reparera skadorna senare täcks av tredje part, skall kommissionen besluta om att mottagarstaten skall återbetala det tilldelade bidraget.

Artikel 9

I ansökan och beslut om bidrag från fonden liksom i det finansiella avtalet, rapporterna och alla andra hithörande dokument skall belopp uttryckas i euro.

Artikel 10

Med hänsyn tagen till katastrofens intensitet eller karaktär och begränsningarna i tillgången till medel kan kommissionen i

undantagsfall, med undantag från artikel 3.1, inom ett år från bidragsbeslutet föreslå ett tilläggsbidrag på ansökan från mottagarstaten. Denna ansökan skall åtföljas av underlag som innehåller nytt material, särskilt en mera genomarbetad utvärdering av de inträffade skadorna. Tilläggsbidraget skall beviljas på samma villkor som det första bidraget.

Artikel 11

De ekonomiska besluten och de överenskommelser och kontrakt som härrör från dem förutsätter en kontroll från kommissionen, i första hand OLAF, och genomförande av kontroller på plats av kommissionen och revisionsrätten enligt gällande förfaranden.

Artikel 12

Varje år skall kommissionen lägga fram en rapport för Europaparlamentet och rådet om de bidrag som har beviljats från fonden. Denna rapport skall innehålla uppgifter om de bidrag som har beviljats under det aktuella året och om de bidrag som har beviljats under tidigare budgetår och för vilka de enskilda insatserna har avslutats.

Artikel 13

De medlemsstater och de stater med vilka Europeiska unionen förhandlar om anslutning som drabbats av katastrofer från och med den 1 augusti 2002 får genom undantag från den tidsfrist som anges i artikel 4.1 i den här förordningen ansöka om bidrag från fonden under två månader från och med det datum då den här förordningen har trätt i kraft.

Artikel 14

Den här förordningen utesluter inte att gemenskapsinstrument eller internationella instrument som lämnar ersättning för skador av särskilt slag kommer till användning.

Artikel 15

På förslag av kommissionen skall rådet se över denna förordning senast den 31 december 2006.

Artikel 16

Denna förordning träder i kraft den [...] dagen efter det att den har offentliggjorts i *Europeiska gemenskapernas officiella tidning*.

Denna förordning är till alla delar bindande och direkt tillämplig i alla medlemsstater.